

Notes sobre'l parlar d'Eivïça i Formentera

Entre les illes d'Eivïça i Formentera poden comptar-se uns 25,000 habitants. La primera estava dividida fins fa poc en cinc *curtons*, que han passat a ésser ajuntaments : *Curtó d'es Pla de Vila*, *Curtó de Santa Eularia o del Rei*, *Curtó de Balanzat*, *Curtó de Pormai*, *Curtó de les Salines*. L'extensió és d'uns 572 km. quadrats i té uns 170 km. de perímetre.

Formentera forma un sol municipi, que no arriba a 3,000 habitants. Al centre de l'illa hi ha un puig nomenat *La Mola*. Sota aquest hi ha unes quinze o vint cases que constitueixen l'únic nucli de població. Tots els llinatges de les famílies de Formentera procedeixen d'Eivïça.

*

Exposada l'illa d'Eivïça durant segles a les incursions dels alarbs, no podia ésser un nucli de cultura. En els arxius municipal i de la Seu no hi falten, però, documents escrits en català, els quals se proposa fer conèixer l'il·lustrat sacerdot Mn. Isidre Macabítx.

L'estudi de llur parlar sembla no haver preocupat als eivïcencs fins molt recentment. No hi ha actualment sinó algunes cançons populars eivïcencs publicades per en M. Aguiló en el *Romancer* i d'altres donades a conèixer per l'arxiduc Lluís Salvador dins l'obra monumental *Die Balearen* (vol. I) i en l'edició castellana *Las Baleares, Las Pythiusas* (toms I i II, 1886); alguns escrits en dialecte d'Eivïça han estat publicats en *Los Archivos de Ibiza, revista històrica mensual* (1902-1904).

El primer treball donant a conèixer l'eivïcenc fou l'interessant comunicació, de Mn. V. Serra i Orvay, *Apresiasi en que es tenguda a Eyvissa la llengua propia, Congrés de la Llengua Catalana*,

pàg. 183-185 (vid. *Estudis Universitaris Catalans*, IV, pàg. 378), i últimament un *Vocabulari eivencenc-castellà* d'A. Pérez Cabrero, *Ibiza*, pàg. 141-143.

En la meva curta estada a l'illa, no essent-me possible estudiar a fons l'eivencenc, vaig concretar-me a transcriure una cançó popular segons la pronuncia del ja citat M. I. Mn. Vicent Serra i Orvay, i demanar un qüestionari d'uns 3,000 mots a D. Tomàs Costa i la flexió d'uns 25 verbs a uns joves seminaristes. Per Formentera vaig transcriure algunes cançons populars de na Rita Escandell, de setanta anys, que ha viscut sempre en aquesta illa, i una llista d'uns 300 mots.

La transcripció fonètica de les dites cançons dóna lloc a nombroses i interessants observacions sobre elisions, assimilacions i altres fenòmens, de què pens fer l'estudi més endavant. Deixant per a llavors la publicació de les meves transcripcions, em limit avui a donar una idea del dialecte exposant-ne els principals caràcters fonètics i morfològics.

*

FONÈTICA

VOCALS ¹

i : la **i** tònica del llatí s'ha conservat en l'eivencenc. En alguns casos tendeix a una *ɨ* molt tancada. La seva articulació es fa sens tenir els queixos tivants : *díɨ*, *fíɨ*, *ví*, *rəkuyí*, *kəbrí*, *fulí* (cavall, mul o ruc petit.)

Entre les dues vocals *a* i *e* s'intercala sovint el sò fricatiu *y* : *pusəyɨc* posseeix; *PATELLA* > (*paella*) *peyélɨs*. Aquesta *y* ha tingut tanta influencia sobre la vocal precedent en alguns casos que l'ha fet venir a *i* : *CRATICULAS* (*graelles*) > *grəyélɨs* (Vich), *gríɨɨs* en eivencenc.

Es molt probable que l'**i**, com l'**u**, hagin exercit influencia

1. Donada la forma merament expositiva d'aquest estudi, ometem tota referencia a treballs d'investigació lingüística.

sobre la vocal precedent, encara que, per venir tota *o* àtona a *u*, no pot veure's clarament. En *Eivissa* > EBUSSA (cat. mall. *Iviça*), la *i* pretònica s'ha d'atribuir a l'influència de la vocal tònica.

É : la é lliure esdevé regularment *é* com en mallorquí; però en molts casos esdevé *è* com en cat. oriental, i en alguns *é* : PINU VERU > *pí vé* pi pinyer; *pére* pera; *véne* vena; RADICE > *rél*; REMU > *rem*; *peséte* pesseta; TEPIDA > *tébe* per evolució popular; CANDELA > *kendéle*; *vétes* vetes; *eréne* i *eréne* arena, en un mateix subjecte; *pége* pega; etc. La *é* sols la troben en *tres* TRES; *peret* PARIETE.

Per la é travada tenim els mateixos resultats que quan és lliure : *é*, *è* i *é* : SAGITTA > *sejéte* llamp; *pejés* pagès; VIRIDE > *vért*; *reine* reina; *berséte* cuc petit; *euvéye* ovella; *vekétes* caragols; *truncét* tronxo petit; *pinétes* pinyons de pi bort; *fret* fret; *dréte* dreta; *peréi* parell; *fiéte* filla. — LIGNA > *léue*; CRESCERE > *kréce*; *jinebre* ginebre; *féje* fetge; *suven* sovint; *ekét* aquest. — *fecéte* feixa petita; *késtevétes* castanyetes; *gurinéte* porcell petit; *evélet*, *turisét* anyell petit.

Sembla notar-se una tendència de la *é* a devenir *è* en l'eivenc. En la primera i segona persona del plural hi ha fluctuació entre *-ém* i *-ém* : *kenterém* i *kenterém*.

È : la è lliure en eivenc se troba representada constantment per *é* : COELU > *sél*; GELU > *jél*; GERULA > *jére*; TEGULA > *téule*; PEDE > *péu*; *juzép*, Josep; però LEPOREM > *lébre*. La è travada generalment esdevé *é* : VESPA > *géspé*; FESTAS > *fésté*; TEMPUS > *téms*; *setémbre*; *nuvémbre*; *érbé*; però SEPTEM > *sét*; *disét*; *ivéren*; *kuréme*; *jéndre*; *divéndres*.

Davant de *l* è devé constantment *é* : PELLE > *pél*; SELLA > *séle*; *kédél* grill cadell; *funél* cul de l'arna de les abelles; *turnél*; *pursél* porc petit; *irunéles* oronelles; *vedél* vedell.

En MELLE tenim *mél* mel d'abelles; però *mél* per la reina de cirerer o pruner.

Davant CT > *it*, la è combinada amb l'element palatal següent dona *í* : LECTU > *lít*.

A : la A tònica, lliure i travada, té un *sò* que varia entre palatal o velar segons que va precedida de consonants que tinguin l'articulació palatal o velar : *perdunáu*, *deván*, *káze*, *gurdáde*, *páre*, *privát*, *vuléntát*, *kézádé*, *kriá*.

A + CT > *ét*; -ARIU > *é*; -ARIA > *éřę*: FACTU > *fét*; LACTE > *łét*; *bręęé*, *bęřigęęę*, *sumęęę*, *gęłinę*, *primę*. El canvi de *á* en *é* que té lloc en mallorquí darrera *k* i *g*, és estrany a l'eivencenc.

ò : la ò lliure i travada se conserva : *bõņęę*; *dizõņus*; *mõļę* mola; *kõņę* cove; SOLU > *sõļ* la terra; *tõķ* toc; *gręzõļ* gresol; — *fõřt* fort; *fõņt*, *põņt*, *kõļ*, *kõřdę*, etc.

La ò combinada amb una palatal següent dona *úi* i si és inicial *vúi*: COCTU > *kúit*, *VOCITU > *búit*, OCTO > *vúit* (però OCULOS > *úis*). Cp. en sil·laba àtona, OCTUBRE > *vuitúbre* (mall. ant. *vuytubri*).

ó : la ó lliure i travada la trobem sempre representada per *õ*: JUVENE > *jõņę*; *sõm*; *emõř*; *sõřřę*; *dõs*; *męjõ* el germà més gran; *fõřn*; *fõřk* la mida del dit pols a l'índex; *õņzę*; *gõst* agost; TUTTA > *tõłę*.

ó + CE > *ęu* en VOCE > *vęu*; CRUCE > *křęu*. Aquesta evolució sembla ésser resultat d'una regressió equivocada. Al costat de *vęu*, *křęu*, tenim *nõu* nou < NUCE.

U : la U s'ha conservat en l'eivencenc : PRUNAS > *prúnęę*; MATURA > *madúřę*; UNU > *un*; LUNA > *lúnę*; FUMU > *fúm*; MURTA (cl. MYRTA) > *múřtę*; però tenim *EBUSSA > *ęivisę* (cat. mall. *ivisę*). — A *gõșę* català correspon *kúșę* en eivencenc (Cp. *kis*, *kisó*, *cadell*).

Canvi d'accent : En alguns mots s'observa la reculada o l'avançament de l'accent. No obstant, sembla que en l'eivencenc no existeix pas la tendència a fer-lo recular o avançar : *flęúte* flauta; *tębák* tàvac (els eivencencs nomenen *poła* el nostre *tabac*, i es conrea en la mateixa illa); *řřigulę* farigola; *gęłfõ* golf de la porta; *ámęk* mac.

Vocals àtones : Les vocals àtones no presenten cap característica diferent del català oriental : La *a* i *e* es confonen en un sò comú *ę* : *migránę* migranya; *bõļęę* bullofes; *řõņę* ronya; *kõřdę* corda; *õřę* hora; *kęłõřzę*, etc. Cap diferència observem quan les vocals àtones van precedides d'una palatal o quan la vocal tònica és una *o*. La *i* sembla que ha influït sobre la vocal precedent: *gurrí* garrí. En canvi sembla que la *ę* ha influït sobre la *i* en *gęņęvęł* ganivet.

L'*u* àtona de VIDUU, esdevinguda en català en contacte de la

vocal tònica (*viudu*), torna *l* per falsa regressió en eivicenc : *vildu*.

La *o* àtona en qualsevol posició que sigui ha vingut a *u* : *vulèu*, *subrát*, *funçemèn*, *vuluntát*, *rèkurdát*, *purtá*, etc.

La -A desapareix sempre que va precedida de *i* àtona : *síki* rodera; *sári* sarrió (de sarria); *infánsi* infància; *gábi* gabia; *cíndri* cindria.

CONSONANTS

La *P* i la *B* inicials se conserven quasi sempre. Entre vocals la *B* torna *v* i la -*P*- es tramuda en *b* : *xióise*; *euviye* ovella; *trubá*, *sèbè*. La *P* devé *m* en *mesténáge* pastenaga i torna *f* en *ejufirse* ajupir-se. La *B* alguna vegada es canvia en *m* : *rémulkásè* re- volcar-se; *ermésánè* herba sana.

La *v* i la *F* inicials se conserven, però entre vocals la *F* > *v* i la -*v* > *u* : *kúfins* cofins (amb canvi d'accent); *kóvèk* cove (Cp. *gè-ròve*, cat. garrofa); NEVE > *nèu*, NOVEM > *nòu*. La *v* > *b* en VOCITU > *búit* al costat de OCTO > *vúit*.

Algunes vegades la *v* inicial o intervocàlica se canvia en *g* : VESPA > *géspè* vespa; PAVU > *págu*.

La *D* i la *T* inicials se conserven constantment; però en posició intervocàlica la *D* és suprimida i la *T* esdevé *d* : FIDARE > *fiá*; VITELLU > *vedèl*; *klepáde*; *kuřejádè*s xurriaques de llaurar; MURATA > mall. i eiv. *murádè* muralla. Tenim en canvi germ. BRIDA > mall. i eiv. *brilè* (cat. *bridè*). El procés de *d* > *l* no sé si s'ha d'explicar per la caiguda de la -*d*- i la subsegüent intercalació d'una *y* entre les dues vocals esdevingudes en contacte, *y* que després ha tornat *l*, o si més bé s'ha d'admetre un desplegament de *d* cap a *l* i d'aquí cap a *l*. — A l'esdevenir final la *D* es tramuda en *u* : PEDE > *pèu*. -*T* > *u* en FRETU > *frèu*.

La *s* intervocàlica torna *z* : *ròzè*, *kòzè*, etc. Darrera consonant la *s* conserva el seu valor sord : *préseqh* **pérsec*. En alguns casos *s* se canvia en *r* : ELEMOSYNA > *limòrnè*. — La -*ss*- > -*s*- : *jòsè* fossa, etc.

La *L*- esdevé *l*- com en totes les terres de la llengua catalana: *lúm*, *lòk*, etc. Però en alguns casos trobem el resultat *j* : LIBRELLU > *jibrèl* i al revés trobem també la *j* canviada en *l* : *sántè lètrúdis*, Santa Gertrudis (nom d'un poble d'Eivíça).

La *l* es canvia devegades en *r* i viceversa : SIROCCU > *eslòk* vent sud-est; *perá* pelar < PILU; *murinádε* molinada (ço que surt de les piques de l'oli que s'escorre). — En alguns casos observem l'introducció d'una *r* que no és ni històrica ni fonètica : *glikrátεs* alicates.

El nexa -RL- esdevé *ll* : *pélle* perla; *pélla* parlar; *buskállu* buscar-lo.

Consonants nasals : La forta influència de les nasals que pot observar-se en el vocalisme mallorquí no és coneguda en l'eivicenc : la *m* i *n* es conserven sien inicials, intervocàliques o finals. La *m*- ve a *b* en *batefélúε* matafaluga. La *n* ve a *l* en NIVELLU > *livél* nivell. La *n* entre vocals i davant d'una *i* desapareix en *muimén* moniment; esporàdicament la trobem representada per *g* en *espúrgε* espurna. — Al devenir final la *n* desapareix algunes vegades introduint-se altres sense raó etimològica: COPHINOS > *kòvεks*; en canvi *árbrεns* arbres.

La *c* davant de vocal posterior la trobem conservada; davant de *e*, *i* esdevé *s* : CASA > *kázε*; COPHANU > *kòvε*; CENTU > *sén*; COELU > *sél*. Comparin-se, no obstant, CIMICE > *cínεε*; *cíndri* cindria, etc.

La *g* davant de vocal posterior conserva el seu valor llatí; davant de *e*, *i* esdevé *j* : GALLINA > *gélínε*, AUGUSTU > *góst*, GELU > *jél*, GENERU > *jéndrε*. La *j* torna *j* : JUVENE > *jòvε*.

Entre vocals tenim la *g* convertida en *v* en *embuvá* embogar.

La *ll* fa constantment *l* : PELLE > *pél*; VITELLU > *vedél*; SELLA > *sélε*; GALLINA > *gélínε*.

Els nexes *CL*, *LI* fan *y* o *i* : OLEASTER > *uyástrε*, (però *oli* < OLEU); ALIU > *ái*; FOLIA > *fúyε*; OCULU (> OCLU) > *úi*, OVICULA > *εuvéyε*, PARICULU > *pεrúi*. Darrera *i* la *y* o *i* desapareix : FILIU (> *fií*) > *fi*, pl. *fís*.

Els nexes *D + i*, *G + i*, *i* devegades *B + i* i *V + i* donen *j* : PODIARE > *pujá*; HABEANT > *ájεn*.

Entre vocals, *T + i* dona el mateix resultat que la *d*; igual resultat dona la *c* intervocàlica davant *e*, *i* : RATIONE > *ríεó*, PLACERE (> plaer) > *pleyé* (com FIDARE > *fiá*); SPATIUM > *εspáu* que s'ha conservat en l'expressió *εspáu εspáu* a poc a poc; DICET > *diu* (com PEDE > *péu*).

Metàtesi : En l'eivicenc surten alguns casos de metàtesi, per cert ben interessants : *ádeņęs* per *ánades* < ANATES; *kęmí jęrenál* camí general; *ęntreępusá* per *entropeęar*; *ęęęęfó* per *gafarró*.

*

MORFOLOGÍA

Un rastre del cas recte encara el trobem esporàdicament en l'eivicenc : *musęę* rector. Avui encara tot-hom diu : *a ka mu-sęę* (cat. *musén*, amb perdua de la palatalització de la N final).

L'article masculí és *ęs* si el substantiu comença amb consonant, i *s* si comença amb vocal : *ęs kap*, *sęmę*. L'article femení és *sę* davant de consonant i *s* davant de vocal : *sę dőę*, *sęę*. En alguns casos se troba l'aglutinació de l'article : *ęęęskárt* el card; *ęskęrtęęs de jęrmeędá* herba col. Darrera preposició, sobretot si aquesta és *en*, s'emplea sovint la forma *su* en lloc de *ęs* o *s* : *en ficsarę soliament en su datiu* (*ib.*, pàgina 187); *avans de pensar en sus altres pens en jo metę*; *ses persones més ilustrades de s'Illa, ses que'n seues cunversacions vuldrán passá per més interesades en su prugrés y més amants de la Patria* (*ib.*, pàg. 183); *... senza 'spusarse 's qui les diga a sé muliu de bul-la, o al menus, a passá per pagés en su tractu* (*ib.*); *en su meu conte* (*ib.*, pàg. 186).

Al costat d'aquest article procedent del llat. IPSE, s'usa l'article *el*, fem. *la* en casos com *EL Pare*, *EL Fill*, *L'Esperit Sant*, *EL Salvadó DEL món*, *EL Papa*, *EL Rey* i *LA Reina*, *EL Bisbe* (o *ES Bisbe*), *EL cel*, *LA glori*, *EL purgatori*, *L'infern*, *LA terra*, *LA vida* i *LA mort*, etc., etc. Es diu també : *fi DEL meu cor*, *L'estim més que LA meu'ànima*; *En Pere s'ha avesat a no fer res* y *L'home s'hi troba be 'mb aqueixa feyna*. *Na Maria ha 'nat a vila a peu* y *LA dona està cansada*.

Els pronomes : a) personals : *yó*, *tú*, *ęl* (m.); *ęlę* (f.); *náltrus*; *váltrus*; *ęls* (m.); *ęlęs* (f.);

b) possessius : *męu*, *tęu*, *sęu*, *nóstru*, *vóstru*.

c) demostratius : *ęc*, *ęęę*, *ękęc*, *ękęcę*.

EL VERB

I. Verbs en -ARE

A.—Vocal de la radical A

PARABULARE. Inf.: *pellá*.—Part.: *pellát*.—Indic.: 1, *pálk*; 2, *pálles*; 3, *pállé*; 4, *pellám*; 5, *pelláu*; 6, *pállen*.—Subj.: a.) 1, *pálge*; 2, *pálges*; 3, *pálge*; 4, *pelgém*; 5, *pelgéu*; 6, *pálgen*. b.) 1, *pállí*; 2, *pállís*; 3, *pállí*; 4, *pellém*; 5, *pelléu*; 6, *pállin*.—Imp. indic.: 1, *pelláve*; 2, *-es*; 3, *-e*; 4, *-em*; 5, *-eu*; 6, *-en*.—Imp. subj.: 1, *pellás*; 2, *-áses*; 3, *-ás*; 4, *-ásem*; 5, *-áséu*; 6, *-ásen*.—Fut.: 1, *pelléré*; 2, *-ás*; 3, *-á*; 4, *pellerém* i *pellerém*; 5, *-éu* i *-éu*; 6, *-án*.—Cond.: 1, *pelleríe*; 2, *-íes*; 3, *-íe*; 4, *-íem*; 5, *-íeu*; 6, *-íen*.—Perf. simple: 1, *PELLI*; 2, *pelláres*; 3, *pellá*; 4, *pellárem*; 5, *pelláreu*; 6, *pelláren*.—Perf. perifr.: 1, *vaí pellá*, etc.

B.—Vocal de la radical ò

*TURBARE. Inf.: *trubá*.—Part.: *trubát*.—Ind. pres.: 1, *tróp*; 2, *tròbes*; 3, *tròbe*; 4, *trubám*; 5, *trubáu*; 6, *tròben*.—Subj. pres.: 1, *tròbi*; 2, *-is*; 3, *-i*; 4, *trubém* i *-ém*; 5, *-éu* i *-éu*; 6, *tròbin*.—Imp. ind.: 1, *trubáve*, etc. — Imp. subj.: 1, *trubás*; 2, *-áses*, etc. — Fut.: 1, *truberé*; 2, *-ás*; 3, *-á*, etc. — Cond.: 1, *truberíe*; 2, *-íes*; 3, *-íe*, etc. — Perf.: 1, *trubí*; 2, *trubáres*; 3, *trubá*; 4, *trubárem*; 5, *trubáreu*; 6, *trubáren*.

II. Verbs en -IRE

A.—Vocal de la radical ò

DORMIRE. Inf.: *durmí*.—Part. *durmít*.—Ind. pres.: 1, *dòrm*; 2, *dòrms*; 3, *dòrm*; 4, *durmím*; 5, *durmíu*; 6, *dòrmèn*.—Subj. pres.: 1, *dòrmi*; 2, *-is*; 3, *-i*; 4, *durmigém*; 5, *durmigéu*; 6, *dòrmin*.—Imp. ind.: 1, *durmíe*, etc. — Imp. subj.: 1, *durmís*; 2, *-ísés*, etc. — Fut.: 1, *durmiré*; 2, *-ás*, etc. — Cond.: 1, *durmiríe* etc. — Perf.: 1, *durmigé*; 2, *durmigéres*; 3, *durmigé*; 4, *durmigérem* i *durmírem*; 5, *durmigéreu* i *durmíreu*; 6, *durmigéren* i *durmíren*.

*MORIRE. Inf. : *muri*. — Part. *mort*. — Ind. pres. : 1, *mòrk*; 2, *mòrs*; 3, *mòr*; 4, *murím*; 5, *muríu*; 6, *mòrɛn*. — Subj. pres. : 1, *mòrgɛ* i *mòrgi*; 2, *mòrgɛs* i *mòrgis*; 3, *mòrgɛ* i *mòrgi*; 4, *murigém* i *murigém*; 5, *murigéu* i *murigéu*; 6, *mòrgɛn* i *mòrgin*. — Imp. ind. : 1, *muríɛ*, etc. — Imp. subj. : 1, *murís*; 2, *murísɛs*, etc. — Fut. : 1, *muriré*; 2, *-ás*, etc. — Cond. : 1, *muriríɛ*; 2, *-íɛs*, etc. — Perf. : 1, *vaé muri*; 2, *murírɛs* i *murigéɛs*; 3, *murigé*; 4, *murírɛm* i *murigéɛm*; 5, *murírɛu* i *murigéɛu*; 6, *murírɛn* i *murigéɛn*.

APERIRE. Inf. : *ubri*. — Part. : *ubért*. — Ind. pres. : 1, *ɔp* i *ɔbr*; 2, *ɔbris*; 3, *ɔbri*; 4, *ubrím*; 5, *ubríu*; 6, *ɔbrin*. — Subj. pres. : 1, *ɔbri*; 2, *-is*; 3, *-i*; 4, *ubrigém* i *-ém*; 5, *ubrigéu* i *-éu*; 6, *ɔbrin* i *ɔbrigen*. — Imp. ind. : 1, *ubríɛ*, etc. — Imp. subj. 1, *ubris* etc. — Fut. : 1, *ubriré*, etc. — Cond. 1, *ubriríɛ* etc. — Perf. : 1, *vaé ubri*; 2, *ubrirɛs* i *ubrigéɛs*; 3, *ubrigé*; 4, *ubrirɛm* i *ubrigéɛm*; 5, *ubrirɛu* i *ubrigéɛu*; 6, *ubrirɛn* i *ubrigéɛn*.

B. — Vocal de la radical ð + palat.

COLLIGERE. Inf. : *kuyí*. — Part. : *kuyít*. — Ind. pres. : 1, *kúik*; 2, *kúis*; 3, *kúí*; 4, *kuyím*; 5, *kuyíu*; 6, *kúyɛn*. — Subj. pres. : 1, *kúigɛ*; 2, *-ɛs*; 3, *-ɛ*; 4, *kuiigém* i *kuiigém*; 5, *kuiigéu* i *kuiigéu*; 6, *kúigen*. — Imp. ind. : 1, *kuyíɛ*, etc. — Imp. subj. : 1, *kuyís*; 2, *-ísɛs*, etc. — Fut. : 1, *kuyiré*, etc. — Cond. : 1, *kuyiríɛ*, etc. — Perf. : 1, *kuyí*; 2, *kuyírɛs* i *kuyigéɛs*; 3, *kuyigé*; 4, *kuyírɛm* i *kuyigéɛm*; 5, *kuyírɛu* i *kuyigéɛu*; 6, *kuyírɛn* i *kuyigéɛn*.

C. — Vocal de la radical u

Inf. : *fují*. — Part. : *fujít*. — Ind. pres. : 1, *fúé*; 2, *fúɛs*; 3, *fúé*; 4, *fujím*; 5, *fujíu*; 6, *fúɛn*. — Subj. pres. : 1, *fújigɛ* i *fúɛgɛ*; 2, *fújis*; 3, *fúji*; 4, *fujigém* i *-ém*; 5, *-éu* i *-éu*; 6, *fújin* i *fúɛgen*. — Imp. ind. : 1, *fujíɛ*; 2, *-ɛs*, etc. — Imp. subj. : 1, *fujís* i *fujigés*; 2, *fujísɛs* i *fujigésɛs*, etc. — Fut. : 1, *fujiré*; 2, *-ás*, etc. — Cond. 1, *fujiríɛ*, etc. — Perf. : 1, *vaé fují*; 2, *fujírɛs* i *fujigéɛs*; 3, *fujigé*; 4, *fujírɛm* i *fujigéɛm*; 5, *fujírɛu* i *fujigéɛu*; 6, *fujírɛn* i *fujigéɛn*.

III. Verbs en -ÉRE

A. — Vocal de la radical ě

TENERE. Inf. : *tené* i *tené*. — Part. : *tenút*. — Ind. pres. : 1, *tenk*; 2, *téns*; 3, *té*; 4, *tenim*; 5, *teniu*; 6, *tenen*. — Subj. pres. : 1, *tenge*; 2, *-es*; 3, *-e*; 4, *teném*; 5, *tenéu*; 6, *tenen*. — Imp. ind. : 1, *tenie*, etc. — Imp. subj. : 1, *tenés*, etc. — Fut. : 1, *tendré*; 2, *-ás*, etcètera. — Cond. : 1, *tendrie*; 2, *-ies*, etc. — Perf. : 1, *vaé tené* i *tené*; 2, *tenéres*; 3, *tené*; 4, *tenérem*; 5, *tenéreu*; 6, *tenéren*.

B. — Vocal de la radical ò

* POTERE. Inf. : *puđé* i *puđé*. — Part. : *pugút*. — Ind. pres. : 1, *púk*; 2, *pots*; 3, *pot*; 4, *puđem* i *-em*; 5, *puđeú* i *-éu*; 6, *pòden*. — Subj. pres. : 1, *púge*; 2, *púges*; 3, *púge*; 4, *pugém*; 5, *pugéu*; 6, *púgen*. — Imp. ind. : 1, *puđie*, etc. — Imp. Subj. : 1, *pugés*; 2, *pugéses*, etc. — Fut. : 1, *puđré*; 2, *-ás*, etc. — Cond. : 1, *puđrie*; 2, *-ies*, etc. — Perf. : *vaé puđé* i *puđé*; 2, *pugéres*; 3, *pugé*; 4, *pugérem*; 5, *pugéreú*; 6, *pugéren*.

VOLERE. Inf. : *vulé* i *vulé*. — Part. : *vulgút*. — Ind. pres. : 1, *vúi*; 2, *vóls*; 3, *vól*; 4, *vulém*; 5, *vuléu*; 6, *vólen*. — Subj. Pres. : 1, *vúlge*, *vúige* i *vúge*; 2, *-es*; 3, *-e*; 4, *vulgém*, *vúigém* i *vúigém*; 5, *-éu* i *-éu*; 6, *vúlgen* i *vúigen*. — Imp. ind. : 1, *vullie*, etc. — Imp. subj. : 1, *vulgés* i *vúigés*, etc. — Fut. : 1, *vuldré*; 2, *-ás*, etc. — Cond. : 1, *vuldríe*; 2, *-es*, etc. — Perf. : 1, *vaé vulé* i *vulé*; 2, *vulgéres*; 3, *vulgé*; 4, *vulgérem*; 5, *vulgéreú*; 6, *vulgéren*.

IV. Verbs en -RE

PERDERE. Inf. : *pédrre*. — Part. : *perđút*. — Ind. pres. : 1, *pért*; 2, *pérs*; 3, *pért*; 4, *perđem*; 5, *perđéu*; 6, *pérdem*. — Subj. pres. : 1, *perđi*; 2, *-is*; 3, *-i*; 4, *perđem*; 5, *perđéu*; 6, *pérdin*. — Imp. ind. : 1, *perđie*; 2, *-es*, etc. — Imp. subj. : 1, *perđés*; 2, *-éses*, etc. — Fut. : 1, *perđré*; 2, *-ás*, etc. — Cond. : 1, *perđrie*; 2, *-ies*, etc. — Perf. : 1, *perđé*; 2, *-éres*; 3, *-é*; 4, *-érem*; 5, *-éreú*; 6, *-éren*.

V. Verbs especials

* ESSERE. Inf. *sé*. — Part. *sét*. — Ind. pres. : 1, *sòm*; 2, *éts*; 3, *és*; 4, *sòm*; 5, *sòu*; 6, *sòn*. — Subj. pres. : 1, *síge*; 2, *sígges*; 3, *síge*; 4, *sígém*; 5, *sígéu*; 6, *sígen*. — Imp. ind. : 1, *ére*; 2, *éres*; 3, *ére*, etc. — Imp. subj. : 1, *fós*; 2, *fóses*; 3, *fós*, 4, *fósem*; 5, *fóseu*; 6, *fósen* i també : 1, *sigés*; 2, *sigéses*; 3, *sigés*; 4, *sigésem*; 5, *sigéseu*; 6, *sigésen*. — Fut. : 1, *seré*; 2, *-ás*, etc. — Cond. : 1, *serié*; 2, *-íes*, etc. — Perf. : 1, *vaé sé*; 2, *váres sé*, etc.

ANAR. Inf. *ená*. — Part. *enát*. — Ind. pres. : 1, *vát*; 2, *vás*; 3, *vá*; 4, *enám*; 5, *enáu*; 6, *ván*. — Subj. pres. : 1, *váji* i *vájige*; 2, *vájis* i *vájiges*; 3, *váji* i *vájige*; 4, *eném* i *-ém*; 5, *enéu* i *-éu*; 6, *vájigen*, *-in*, *vájen* i *vájin*. — Imp. ind. : 1, *enáv*; 2, *-es*, etc. — Imp. subj. : 1, *enás*; 2, *enáses*, etc. — Fut. : 1, *eniré*; 2, *-ás*, etc. — Cond. : 1, *eniríe*; 2, *-íes*, etc. — Perf. : 1, *ení*; 2, *enáres*; 3, *ená*; 4, *enárem*; 5, *enáreu*; 6, *enárén*.

FACERE. Inf. *fé*. — Part. *fét*. — Ind. pres. : 1, *fás*; 2, *fás*; 3, *fá*; 4, *féim*; 5, *féis*; 6, *fan*. — Subj. pres. : 1, *fásé* i *fási*; 2, *-es* i *-is*; 3, *-e* i *-i*; 4, *fésém* i *feském*; 5, *féséu*; 6, *fásen*, *fásin* i *fáskin*. — Imp. ind. : 1, *féye*; 2, *-es*, etc. — Imp. subj. : 1, *fés*; 2, *fésés*; 3, *fés*, etc. — Fut. : 1, *feré*; 2, *-ás*, etc. — Cond. : 1, *feríe*; 2, *-íes*, etc. — Perf. : 1, *vaé fé*; 2, *féres*; 3, *fé*; 4, *férem*; 5, *féreu*; 6, *féren*.

DICERE. Inf. *dí*. — Part. *dít*. — Ind. pres. : 1, *dík*; 2, *díus*; 3, *díu*; 4, *déim*; 5, *déis*; 6, *díwen*. — Subj. pres. : *díge*; 2, *dígges*; 3, *díge*; 4, *dígém* i *-ém*; 5, *-éu* i *-éu*; 6, *dígen*. — Imp. ind. : 1, *déye*; 2, *-es*, etc. — Imp. subj. : 1, *dígés*; 2, *-éses*, etc. — Fut. : 1, *diré*; 2, *-ás*; 3, *-á*, etc. — Cond. : 1, *diríe*; 2, *-íes*, etc. — Perf. : 1, *vaé dí*; 2, *dígères*; 3, *dígé*; 4, *dígérem*; 5, *dígéreu*; 6, *dígéren*.